

Klok som en bok

Svenska, NO, SO | åk F–6

Låt eleverna läsa en enkel faktabok eller en skönlitterär bok på temat matsvinn, återvinning eller klimat. Här finns möjlighet att arbeta med många delar av ämnet svenska på olika nivåer.

Syfte och mål

Att ta del av olika berättelser, att träna läsning och läsförståelse, och samtidigt få ökade kunskaper kring matsvinn, återvinning och klimat. Detta kan skapa intresse för viktiga frågor och förståelse för hur våra val i vardagen bidrar till att verka för en hållbar utveckling.

Koppling till läroplanen

Förskoleklass

Språk och kommunikation

- *Samtala, lyssna, ställa frågor och framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden som är bekanta för eleverna, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.*
- *Samtala om innehåll och budskap i olika typer av texter.*
- *Berättande texter, sakprosatexter och texter som kombinerar ord, bild och ljud.*

Natur teknik och samhälle

- *Hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.*

Åk 1–3

Svenska

- *Skönlitteratur för barn. Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll.*
- *Att återge delar av innehållet i olika texter samt resonera om budskap i texterna och jämföra med egna erfarenheter.*
- *Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att lyssna, ställa frågor och ge kommentarer.*

NO

- *Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om livsmedel.*

Åk 4–6

Svenska

- *Sakprosatexter för barn och unga.*
- *Resonemang om texter med koppling till sammanhang inom och utanför texten samt till den egna läsoplevelsen.*
- *Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera.*

SO och NO

- Hur val och prioriteringar på individ- och samhällsnivå kan påverka miljön och främja hållbar utveckling.
- Människans beroende av och påverkan på naturen med koppling till naturbruk, hållbar utveckling och ekosystemtjänster. Naturen som resurs och vårt ansvar när vi nyttjar den.

Hem- och konsumentkunskap, åk 1–6

- Resurshushållning av livsmedel och andra förbrukningsvaror i hemmet. Återvinning i hemmet och i närområdet och hur den fungerar.

Tidsåtgång

Välj om läsningen av böckerna ska vara ett återkommande inslag med korta stunder under några veckor, eller om ni har hela lektioner eller t.ex. en temadag.

Arbetsätt

Kan varieras: högläsning, gemensam diskussion, läsning och diskussion i grupper, bokcirkel, enskild läsning, arbete med bokrecensioner, presentation av böcker etc.

Material

- Olika böcker, se *Boktips*
- Arbetsblad till boken *Fakta om matsvinn*
- Arbetsblad med bokrecension
- Papper och penna eller dator

Genomförande

Välj arbetsätt för bokläsning: gemensamt, i grupp eller enskilt. Välj bok eller låt eleverna välja böcker. Förbered genom att beställa böcker från biblioteket eller köpa in några böcker till skolan. Tips: Besök biblioteket med eleverna och låna böckerna tillsammans. En bibliotekarie kan tipsa om fler böcker. Eleverna kan också låna en extra bok på valfritt tema att ha om de blir klara snabbt.

Gemensamt: Läs ett avsnitt ur boken högt för eleverna. Eller, beroende på årskurs och om ni har tillgång till klassuppsättning av boken, låt eleverna läsa ett avsnitt.

Diskutera innehållet. Om det är en faktabok, ställ frågor på sakinnehåll: om eleverna kände till det, om det t.ex. är "mycket eller lite", "bra eller dåligt", vad man skulle kunna göra åt det, osv. Om det är en skönlitterär bok, fråga vad avsnittet handlade om, vilka personer som var med, vad de gjorde osv. Koppla ihop med elevernas egna erfarenheter. Fråga vad de tror kommer att hända i nästa avsnitt.

Fortsätt på liknande sätt vid nästa tillfälle. Repetera vad boken handlat om hittills.

Grupparbete: Bilda bokcirkel där eleverna i en grupp läser och diskuterar samma bok. Gruppen kan sedan gemensamt redovisa sin bok för resten av klassen. Alternativt bilda tvärgrupper där alla elever i nya grupper får berätta om sin bok.

Enskilt: Låt eleverna läsa olika böcker enskilt på sin nivå. Välj om de ska ta med boken hem och läsa ett avsnitt för någon hemma. Eleverna kan också berätta om sina böcker muntligt i klassen, i grupper eller i par, och/eller skriva bokrecensioner. Påminn eleverna om att titta på och berätta om bokens bilder!

Tips: Samla ord från elevernas böcker och gör en ordbank på väggen. Repetera och fråga eleverna om orden vid flera tillfällen.

Tips: Arbeta med boken *Fakta om matsvinn gemensamt*, och låt eleverna läsa en skönlitterär bok i grupp eller enskilt.

Arbetsblad

Till boken *Fakta om matsvinn* finns ett arbetsblad med två uppslag ur boken och tillhörande uppgifter.

Förlaget har också läromaterial och elevmaterial till boken:

https://www.nyponochviljaforlag.se/globalassets/inriver/resources/fakta_om_matsvinn_elevmaterial.pdf

Observera att boken är skriven 2020 och att uppgifter kan ha ändrats. Exempelvis har mängden matsvinn från varje svensk i genomsnitt per år ändrats från 45 kg till 34 kg (2024), och hushållens andel av det totala matsvinnet minskat från 75 % till ca 70 %. Detta ger underlag att diskutera hur man kan kontrollera fakta från olika typer av källor. Livsmedelsverket, som är en statlig myndighet, kan t.ex. betraktas som en pålitlig källa. Samtidigt kan olika sätt att mäta och redovisa statistik leda till olika uppgifter.

Diskutera också: Matsvinnet har minskat, är vi nöjda nu? För de lite äldre eleverna, gå gärna in på att matsvinn handlar inte bara om att ta vara på maten som individer, utan att förstå hur hela matsystemet fungerar, från odling, till transport, lagerhållning och butik, och vilka resurser som krävs.

Bokrecension: Låt eleverna skriva en bokrecension till sin bok och kanske rita en bild till. Det finns två varianter av bokrecensioner på arbetsbladen, ett tänkt att passa lågstadiet och ett för mellanstadiet. Samla gärna bokrecensionerna i en mapp eller pärm: *Klassens boktips*.

Länktips

Här finns aktuella uppgifter om hur stort matsvinnet är i Sverige:

<https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/matsvinn/fakta-om-matsvinn/>

Här finns också fakta om matsvinn i Sverige:

<https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/avfall/avfall-mat/?q=livsmedelsavfall%20i%20sverige>

<https://www.ri.se/sv/livsmedel/berattelse/poangen-med-minskat-matsvinn-maste-bli-tydligare>

Till boken *Planeten, klimatet & framtiden* har Wahlströms förlag en lärarhandledning:

https://www.wahlstroms.se/files/PlanetenKlimatetOchFramtiden_Lararhandledning3.pdf

Källa

<https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/matsvinn/>